

*Pregledni rad
Review paper*

JEL Classification: K22, O52

Mirza Čaušević* • Ajla Sinanović** • Anela Husić***

ODNOS EUROPSKOG DRUŠTVA I DIONIČKOG DRUŠTVA U ZAKONODAVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE

RELATIONSHIP BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND ON CORPORATE LEGISLATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Sažetak

Autori u članku potenciraju na činjenici da Bosna i Hercegovina nastoji postati punopravnom članicom Europske unije. Stoga, potpisujući Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju 2009. godine, Bosna i Hercegovina se obvezala poduzeti adekvatne mjere, koje će na koncu omogućiti uspostavu funkcionalnog gospodarskog okvira, putem osnivanja jedinstvenog ekonomskog prostora utemeljenog na četiri slobode kretanja. Intenziviranjem harmonizacije bosanskohercegovačkih propisa s pravom Europske unije, omogućit će osnivanje i poslovanje europskih društava (SE) na jedinstvenom ekonomskom prostoru Bosne i Hercegovine. Europsko društvo (SE) kao prvi nadnacionalni oblik

Primljeno: 23.05.2019; Prihvaćeno: 15.07.2019

Submitted: 23-05-2019; Accepted: 15-07-2019

* **Mirza Čaušević**, docent, Sveučilište/Univerzitet "VITEZ" Fakultet pravnih nauka; mirza.causevic@unvi.edu.ba

** **Ajla Sinanović**, student, Sveučilište/Univerzitet "VITEZ" Fakultet poslovne ekonomije; ajla.sinanovic@unvi.edu.ba

*** **Anela Husić**, student, Sveučilište/Univerzitet "VITEZ" Fakultet poslovne ekonomije, student anela.husic@unvi.edu.ba

gospodarskog društva na unutarnjem tržištu, već je pokazao zavidne komparativne prednosti spram društva reguliranih nacionalnim propisima. U skladu s tim, primarni cilj članka je da se utvrde promjene, koje su već izvršene u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine i koliko su učinkovite i primjenjive u praksi, te samim tim, koje je korake neophodno izvršiti, kako bi dioničko društvo u Bosni i Hercegovini moglo biti osnovano kao europsko društvo, čiji bi primarni cilj bio usmjeren ka pozitivnom poslovanju na teritoriju Bosne i Hercegovine i Europske unije.

Ključne riječi: europsko društvo (SE), dioničko društvo, EU, BiH, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

Abstract

The authors emphasize the fact that Bosnia and Herzegovina is trying to become a full member of the European Union. Therefore, by signing the Stabilization and Association Agreement in 2009, Bosnia and Herzegovina undertook to take adequate measures, which will ultimately enable the establishment of a functional economic framework by establishing a single economic space based on four freedoms of movement. By intensifying the harmonization of BiH legislation with the law of the European Union, it will enable the establishment and operation of European societies (SE) in the unique economic space of Bosnia and Herzegovina. The European Society (SE) as the first supranational form of business on the internal market has already shown enviable comparative advantages over the society governed by national regulations. Accordingly, the primary objective of the Article is to identify changes that have already been made in the legislation of Bosnia and Herzegovina and how effective and applicable in practice, and what steps are necessary to make in order for a joint stock company in Bosnia and Herzegovina could be founded as a European society, whose primary goal would be to focus on positive business on the territory of Bosnia and Herzegovina and the European Union.

Key words: European Union (SE), Joint Stock Company, European Union, Bosnia and Herzegovina, Stabilization and Association Agreement.

UVOD

U posljednjih dvadesetak godina došlo je do ključnih promjena u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine radi ostvarenja punopravnog članstva u Europskoj uniji. Samim tim, bitno je napomenuti da unutarnje tržište Europske unije razvija se već pedesetak (50) godina prošlog stoljeća, te su mnoga pitanja još uvijek nedovoljno regulirana i do kraja razjašnjena. Zbog toga je usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s postojećim komunitarnim propisima kompleksan proces u kojem se mora uzeti u obzir potpuno drugačiji gospodarski sustav, koji je postojao sve do devedesetih godina u Bosni i Hercegovini, ali i klasične i suvremene tendencije modernog tržišta. Stvaranje i razvijanje unutarnjeg tržišta Europske unije temelji se na harmonizaciji propisa država članica, a najviše se postiže uredbama i smjernicama. Zsigurno, pravo trećih država je da mogu takođe provoditi usklađivanje nacionalnih propisa s komunitarnim, iako još nisu

pristupile Evropskoj uniji, ili uopće nemaju to za svoj cilj. Ovakva harmonizacija propisa zove se još i *dobrovoljna harmonizacija*, a može se javiti u tri oblika, zakonodavnom, upravnom i sudskom (Bodiroga-Vukobrat, 1999:45).

Da bi se postigla zadovoljavajuća razina harmonizacije u konkretnoj državi nečlanici, potrebno je stvoriti odgovarajući pravni okvir, koji će omogućiti provođenje četiri osnovne slobode tržišta Evropske unije, i to: *slobode kretanja ljudi, kapitala, roba i usluga*, a koji se prvenstveno odnosi na „*pravo vlasništva, ugovorno pravo, pravo tržišnog natjecanja i pravo društava*“ (Bodiroga-Vukobrat, 1999:40).

Pored toga, bitno je napomenuti da je još Bijelom knjigom iz 1995. godine utvrđen jedan od osnovnih ciljeva - modernizacija i ujedinjenje tržišta država istočne i srednje Evrope - gdje se posebno naglasila i potreba za moderniziranjem prava privrednih društava, predlažući nove zakone o privrednim društvima, koji će biti u skladu sa smjernicama iz područja statusnog poslovnog prava. Dakle, na jednakim principima donesena je i *Bijela knjiga iz 2000. godine*. Značaj Bijele knjige iz 2000. godine ogleda se u tome, što se njome „definiše program za udovoljavanje obavezama, koje nameće unutrašnje tržište (...) koji identificira ključne mjere u svakom sektoru i predlaže redosljed aktivnosti u procesu približavanja“. (Horak i Dumančić, 2007:130). Dakako, njome se predviđa osnivanje „jedinstvenog ekonomskog prostora“ u Bosni i Hercegovini, koji će se postići ostvarenjem tzv. ključnih mjera, podijeljenih u dvije faze, gdje se „u prvoj fazi sprovode one mjere, čiji je cilj stvaranje šireg okvira za detaljnu legislativu, a vezane su za fundamentalne principe ili one koje regulišu osnovne procedure, a koje su preduslov za djelotvorno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta u odgovarajućem sektoru“. (Grubešić, 2009:85) Ostvarivanje jedinstvenog ekonomskog prostora u Bosni i Hercegovini, kako je i predviđeno ***Procesom stabilizacije i pridruživanja***, omogućit će lakše priključivanje unutrašnjem tržištu Evropske unije, nakon što Bosna i Hercegovina postane članica Evropske unije, te zadovoljavanje minimalnih standarda, koje ono nameće.

Iako je odredbom člana 1. stav 4. Ustava Bosne i Hercegovine predviđeno postojanje četiri slobode, kao i komunitarnim propisima o unutrašnjem tržištu Evropske unije, ipak je potrebno usaglasiti zakonodavstvo s postojećim komunitarnim pravom u području poslovnih odnosa. Dakako, tako neki teoretičari navode pojedina područja, koje je potrebno usaglasiti na prvom mjestu, kako bi se zadovoljili minimalni standardi (Cenić, 2008:43), a za pravo privrednih društava na prvom mjestu je, pored usaglašavanja zakona na entitetskoj razini, moderniziranje upravljanja privrednim društvima i veća transparentnost u pogledu poslovanja. Potpisivanjem *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju* - 16.06.2008. godine (u nastavku članka: *SSP*), Bosna i Hercegovina se obavezala poduzeti korake, kojima će se okončati uspostavljanje jedinstvenog ekonomskog prostora.

Vodeći se ovim promjenama, koje moraju uslijediti u Bosni i Hercegovini, pored transformacije vlasništva, potrebno je na prvom mjestu izvršiti i promjene u pogledu privrednog upravljanja, čime će se omogućiti konkurentnost bosanskohercegovačkih preduzeća na unutrašnjem evropskom tržištu. Stoga su izmjene zakona o privrednim društvima u posljednjih nekoliko godina bile nužne i neminovne. S obzirom da na državnoj razini ne postoji jedinstveni zakon o privrednim društvima, izvršene su izmjene i dopune entitetskih zakona o privrednim društvima. Dok je u Republici Srpskoj stupio na snagu novi Zakon o privrednim društvima, u Federaciji BiH je stupilo na snagu nekoliko

izmjena i dopuna Zakona o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine.

Cilj novih izmjena i dopuna zakona o privrednim društvima, kako u RS-oj, tako i u F BiH, je usklađivanje sa smjernicama komunitarnog prava iz područja prava privrednih društava.

1. POJAM I KARAKTER EUROPSKOG DRUŠTVA (SE)

Evropsko društvo, poznato i kao SE (latinski - Societas Europea) vrsta je dioničkog društva koja omogućuje poslovanje u različitim evropskim zemljama u skladu s jedinstvenim skupom pravila.

Prednosti evropskog društva su:

- a.) jednostavnije poslovanje - ako se privredno društvo proširi u više zemalja Evropske unije: postoji prilika za reorganiziranje svog poslovanja pod jedinstvenim evropskim komercijalnim imenom, te postoji mogućnost poslovanja bez osnivanja mreže društava kćeri;
- b.) veća mobilnost na jedinstvenom tržištu - na primjer, postoji mogućnost preseljenja svog registriranog sjedišta u drugu zemlju Evropske unije, bez nužnog raspuštanja dioničkog društva;
- c.) okvir za uključivanje zaposlenika iz više zemalja u poslovanje i rad preduzeća;
- d.) ako ste vlasnik evropskog društva, možete osnovati jedno društvo kćer ili više njih, koja bi takođe bila evropska društva. (Jurić, 2004)

Za osnivanje evropskog društva nužno je ispuniti sljedeće uslove:

- 1.) mora se posjedovati registrirano sjedište i glavni ured u istoj zemlji Evropske unije;
- 2.) neophodno je imati prisutnost u drugim zemljama Evropske unije (društva kćeri ili podružnice) ili aktivnost svih uključenih društava mora biti uređena zakonima barem dviju zemalja Evropske unije;
- 3.) upisani kapital mora iznositi najmanje 120 000 eura;
- 4.) neophodnost donošenje odluke od strane društva o sudjelovanju zaposlenika u tijelima društva i o tome kako će se se realizirati savjetovanje i informiranje zaposlenika. (Jurić, 2004)

Od četiri načina osnivanja evropskog društva, dva načina predstavljaju statusne promjene. Radi se o osnivanju (SE) fuzijom i osnivanje (SE) transformacijom dioničkog društva u (SE) (čl. 2. st. 1. i st. 4. Uredbe). Zakonima o privrednim društvima u Bosni i Hercegovini predviđena je fuzija kao jedna od statusnih promjena, a čijom primjenom bi se mogla osnovati (SE) na teritoriji Bosne i Hercegovine (nakon što Bosna i Hercegovina postane država članica EU). Kao i u Uredbi, i Zakon o privrednim društvima F BiH i Zakon o privrednim društvima RS-a predviđaju dva oblika fuzije, odnosno spajanja: spajanje uz pripajanje i spajanje uz osnivanje (član 64. Zakona o izmjenama i dopunama

zakona o privrednim društvima F BiH i član 372. Zakona o privrednim društvima RS-a), gdje su definicije i jednog i drugog sadržajno identične onoj navedenoj u članu 17. Uredbe broj 2157/2001.

Postupak osnivanja dioničkog društva putem nekog od dvaju navedenih načina spajanja odvija se na isti način kao što je predviđeno Uredbom u pogledu osnivanja (SE) putem fuzije, gdje skupština dioničara svakog društva donosi odluku o fuziji na temelju predloženog nacrtu ugovora o spajanju uz obavezno izvješće neovisnog revizora. Dioničari imaju pravo izvršiti uvid u sve relevantne dokumente u pogledu spajanja prije donošenja odluke, dok povjerioci dioničkog društva imaju pravo na obeštećenje i namirenje. Pravne posljedice spajanja stupit će na snagu od dana upisa u registar društava. Ono što nije predviđeno Zakonom o privrednim društvima F BiH, a postoji po zakonodavstvu RS-a, je postojanje još jednog oblika fuzije, tzv. spajanja uz pripajanje dioničkog društva u pojednostavljenom postupku, koje sadržajno odgovara tzv. fuziji u holding, reguliranoj članom 25. stav 3. Uredbe.

Zakonima o privrednim društvima u Bosni i Hercegovini predviđaju se i promjena oblika privrednih društava, tako da svaki od predviđenih oblika privrednih društava, osim društva s neograničenom solidarnom odgovornošću, mogu izvršiti promjenu statusa u dioničko društvo (član 427 - 429 i član 431. Zakona o privrednim društvima RS-a, član 64. i 65 Zakona o privrednim društvima F BiH).

Uredbom je predviđen kao jedan od načina osnivanja (SE) transformacija dioničkog društva osnovanog po nacionalnom pravu u evropsko društvo, gdje postoje određene sličnosti između ovog postupka i onih predviđenih zakonima u Bosni i Hercegovini u pogledu promjene statusnog oblika, ali, s tom razlikom da kod transformacije dioničkog društva u (SE) ne dolazi zapravo do promjene pravnog statusa, budući da je i (SE) dioničko društvo, nego dolazi do promjene u poslovanju, te činjenici da je evropsko društvo regulirano na prvom mjestu Uredbom i Smjernicom, kao i drugim pravnim propisima komunitarnog karaktera.

2. HARMONIZACIJA BOSANSKO-HERCEGOVAČKIH PRAVNIH PROPISA O DIONIČKOM DRUŠTVU S UREDBOM BR. 2157/2001 I SMJERNICOM BR. 2001/86/EC

Provođenje svih mjera predviđenih SSP-om treba biti okončano najviše šest godina od potpisivanja SSP-a 2008. godine (član 8. SSP-a), što se još uvijek nije desilo, gdje će se primarno provoditi mjere, kojima će se usklađivati nacionalni pravni propisi s pravnom stečevinom, koja regulira unutrašnje tržište Evropske unije (član 70. stav 3. SSP-a).

Na ovaj način provest će se primarni cilj, jedinstveni ekonomski prostor na tlu Bosne i Hercegovine, čime će biti ostvarena bitna pretpostavka članstva za Evropsku uniju. U tom cilju izvršene su izmjene i dopune Zakona o privrednim društvima, odnosno, njihovo usklađivanje sa smjernicama prava privrednih društava Evropske unije. *Ako se ovaj postupak okonča uspješno, po ostvarenju članstva Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, izbjeći će se sukobi prilikom primjene smjernica, uredbi i drugih pravnih akata kao sekundarnih pravnih izvora *acquis communautaire* i nacionalnih pravnih propisa. Ostvarenjem ovog cilja omogućit će se bosanskohercegovačkim preduzećima konkurentan položaj na unutrašnjem evropskom tržištu po ostvarenju članstva Bosne i*

Hercegovine u punopravnom članstvu Europske unije.

Nove poslovne mogućnosti za preduzeća otvorit će se i njihovim osnivanjem u posebnim privrednim oblicima predviđenim uredbama i smjernicama evropskog prava privrednih društava, koje do sada nisu bile predmet regulacije nacionalnog zakonodavstva, a koje će omogućiti preduzećima sticanje istinskog evropskog karaktera. Riječ je o evropsko-ekonomskoj interesnoj grupaciji (Uredba broj 2137/85), evropskom društvu (Uredba broj 2157/2001 i Smjernica broj 2001/86/EC), evropskom uzajamnom udruženju (Uredba broj 1435/2003 i Smjernica broj 2003/72/EC), te evropskom privatnom društvu (prijedlog Statuta evropskog privatnog društva još nije usvojen). Od posebnog značaja za razvijanje unutrašnjeg tržišta pokazalo se evropsko društvo, jer je u samo pet godina primjene Uredbe broj 2157/2001 o Statutu evropskog društva osnovano nekoliko stotina poduzeća u ovom privrednom obliku.

S obzirom da je pravni status evropskog društva reguliran putem dvaju pravnih akata, uredbom i smjernicom, posljedice po nacionalna zakonodavstva u kojima će se one primjenjivati su različite. *Uredba* ima direktnu primjenu u nacionalnim zakonodavstvima, te pravni akt koji se u tom slučaju donese od strane države članice ima uglavnom deklarativni karakter *u pogledu odnosa uredbe i nacionalnih pravnih akata*, kojim se utvrđuje koje nacionalne propise koristiti u pogledu pitanja koja nisu detaljno uređena uredbom. To zapravo znači da će se po ostvarenju članstva Bosne i Hercegovine u Europskoj uniji Uredba o statutu evropskog društva direktno primjenjivati, dok će nacionalni propisi, koji su u suprotnosti sa Uredbom biti izvan pravne snage. Da bi se preduhitrila ovakva situacija, potrebno je poduzeti mjere kojima će se uskladiti, u ovom slučaju, odredbe o dioničkim društvima (s obzirom na činjenicu da je evropsko društvo dioničko društvo – član 1. Uredbe broj 2157/2001).

Olakšavajuća okolnost u ovoj situaciji je ta da su Uredbom u velikoj mjeri općenito regulirana pitanja u pogledu evropskog društva, te se u mnogim pitanjima upućuje na primjenu nacionalnih propisa o dioničkim društvima, usklađenih smjernicama privrednih društava. S druge strane, u pogledu primjene Smjernice broj 2001/86/EC, potrebno je donijeti odgovarajuće pravne propise, kojima će se implementirati ista u nacionalno zakonodavstvo. Dakle, uspješnim ostvarenjem postupka usklađivanja propisa kojima je reguliran pravni status dioničkih društava s odgovarajućim smjernicama privrednih društava omogućit će se potpuno ostvarenje jedinstvenog ekonomskog prostora Bosne i Hercegovine, čime će se ostvariti i pretpostavka za stjecanje članstva u Europskoj uniji.

Nakon što Bosna i Hercegovina postane država članica, primjena Uredbe i Smjernice, kojima se regulira status evropskog društva moći će se uspješno ostvariti i na jedinstvenom ekonomskom prostoru Bosne i Hercegovine, čime će se intenzivirati priključivanje unutrašnjem tržištu Europske unije. Stoga je ovaj članak, u potpunosti, posvećen razmatranju u kojoj mjeri je pozitivno zakonodavstvo Bosne i Hercegovine do sada usklađeno s pravnim propisima, kojima se regulira osnivanje i poslovanje evropskog društva, te koje mogućnosti osnivanje evropskog društva na jedinstvenom ekonomskom prostoru Bosne i Hercegovine može pružiti, nakon što Bosna i Hercegovina postane članica Europske unije.

3. ODNOS EUROPSKOG DRUŠTVA I DIONIČKOG DRUŠTVA U POZITIVNOM ZAKONODAVSTVU BiH

Kao i u slučaju evropskog društva, dioničko društvo u Bosni i Hercegovini ima osnivački kapital podijeljen na dionice, gdje su dioničari odgovorni za obaveze društva samo do visine vrijednosti svojih dionica (član 107. Zakona o privrednim društvima F BiH, odnosno, član 179. Zakona o privrednim društvima RS-a). Na osnivanje (SE) primjenjuju se nacionalni propisi, koji se odnose na dionička društva te države, te je nužno u ovom segmentu uskladiti nacionalno zakonodavstvo sa 1. Smjernicom, čime će se zadovoljiti zahtjev u pogledu transparentnosti osnivanja i poslovanja privrednih društava u Bosni i Hercegovini. Sa druge strane, najveći problem, koji se postavlja u ovoj situaciji nije taj jesu li zakoni u Bosni i Hercegovini usklađeni sa 1. Smjernicom, nego je li pitanje registriranja privrednih društava regulirano na entitetskoj razini, a ne na državnom, što je posljedica činjenice da su i zakoni o privrednim društvima na entitetskoj razini.

Iz ovog razloga dioničko društvo osnovano u jednom entitetu, ukoliko želi poslovati u drugom entitetu, obavezno je osnovati podružnicu, što je istaknuto kao jedan od vodećih problema u području prava privrednih društava u Izvještaju o napretku Bosne i Hercegovine u 2009. godini i svim narednim godinama, koje je Komisija Evropskih zajednica dostavila Evropskom parlamentu i vijeću, jer se pojavljuju dvostruki troškovi prilikom osnivanja dioničkog društva, koje želi poslovati u oba entiteta. (Komisija Evropskih zajednica, 2009:38) Osnivanje i (SE) i dioničkih društava u Bosni i Hercegovini provodi se upisom u registar privrednih društava, čime društvo stiče pravnu sposobnost, te odgovara za svoje obaveze od tog trenutka (član 4. Zakona o privrednim društvima F BiH, član 8. Zakona o privrednim društvima RS-a). Jednako rješenje problema predviđa se kako Uredbom tako i našim nacionalnim propisima, ukoliko neka osoba preuzme obaveze u ime društva, prije njegovog osnivanja, tada ta osoba, odnosno osobe, odgovaraju za preuzete obaveze, a ne društvo koje kasnije budu registrirali (član 12. Zakona o privrednim društvima RS-a kao i član 5. Zakona o privrednim društvima F BiH u usporedbi sa članom 16. stav 2. Uredbe).

Osnovni elementi osnivačkog akta, odnosno statuta dioničkog društva, te podaci koji se upisuju u registar društava predviđeni u Bosni i Hercegovini, usklađeni su takođe s 1. Smjernicom koja se u ovom slučaju primjenjuje na evropsko društvo. Kao što se u Bosni i Hercegovini prilikom registracije dioničkog društva u nazivu mora navesti skraćenica „d.d.“, tako se i prilikom osnivanja evropskog društva, u nazivu mora navesti skraćenica „SE“ čime se daje na znanje trećim osobama da se radi o dioničkom društvu, jer se SE može osnovati samo u obliku dioničkog društva (član 12. stav 4. Zakona o privrednim društvima F BiH i član 18. stav 4. Zakona o privrednim društvima RS-a u usporedbi s članom 11. stav 1. Uredbe). Zajednička karakteristika SE i dioničkih društava u BiH je činjenica da postoji minimalan iznos osnivačkog kapitala. Dok je za SE predviđen u vrijednosti od 120 000 eura, u FBiH je predviđeno za zatvorena dionička društva osnivački kapital u vrijednosti od 50 000 KM (član 125. stav 1. Zakona o privrednim društvima F BiH), a za otvorena dionička društva 4 000 000 KM (član 105. stav 3. tačka b. Zakona o privrednim društvima F BiH), dok je u RS-u predviđen osnivački kapital za zatvoreno dioničko društvo 20 000 KM, a za otvoreno u vrijednosti od 50 000 KM (član 228. Zakon o privrednim društvima RS-a).

S obzirom na činjenicu da se posljednjim izmjenama i dopunama zakona u Bosni i Hercegovini predviđene dvije vrste dioničkih društava, otvorena i zatvorena, evropsko društvo po svom karakteru odgovaralo bi otvorenim dioničkim društvima, ali ne na temelju kriterija broja dioničara ili visine osnivačkog kapitala, nego na temelju činjenice da se SE kao dioničko društvo uvrštava na berzu, te se dionice nude putem javne ponude. U pogledu osnivačkog kapitala, njegovog povećanja, smanjenja, potrebno je uzeti u obzir 2. Smjernicu kojom su regulirana ova pitanja, a na koju se Uredba poziva (član 5. Uredbe). Kao i u slučaju SE, i u Bosni i Hercegovina se predviđa postojanje više različitih klasa dionica, koje nose sa sobom određena prava dioničarima (član 199. Zakona o privrednim društvima RS-a, odnosno član 186. i 187. Zakona o privrednim društvima F BiH u usporedbi sa član 60. Uredbe). Prilikom osnivanja evropskog društva, ali i dioničkih društava u Bosna i Hercegovina, ulog dioničara može biti u novcu, ili u stvarima čija vrijednost je jednaka vrijednosti dionica, čiji oni postaju vlasnici, ali nikada u obliku obaveza ili usluga (član 187. Zakona o privrednim društvima RS-a, odnosno član 126. Zakona o privrednim društvima F BiH). Uredbom SE predviđeni su skupština dioničara i organ ili organi uprave kao organi preduzeća. U tom smislu, Uredba predviđa, kao što je prije spomenuto i jednoslojni i dvoslojni sistem uprave u SE, tako da se preduzeća u državama članicama mogu osnovati i s onim oblikom uprave koji nije predviđen nacionalnim zakonodavstvom.

U Bosni i Hercegovini je predviđen dvoslojni sistem uprave kao dominantan. Dakle, u ovom segmentu zakoni o privrednim društvima u entitetima nisu usklađeni s Uredbom, što je potrebno dodatno uskladiti donošenjem posebnog zakona o primjeni Uredbe o evropskom društvu. Kao osnovni organ društva u Bosni i Hercegovini predviđena je skupština dioničara. Nadležnosti skupštine, tj. odluke koje ona donosi regulirane su član 234. Zakon o privrednim društvima F BiH, odnosno, član 281. Zakona o privrednim društvima RS-a, a koje ne odstupaju u pogledu ovlaštenja koje ima skupština SE.

Ovo pitanje je u jednom dijelu regulirano i nacionalnim propisima, kako je utvrđeno Uredbom, tako da će se pitanja regulirana entitetskim zakonima o privrednim društvima primjenjivati ukoliko se evropsko društvo osnuje na teritoriju Bosnu i Hercegovini (nakon što Bosna i Hercegovina postane članica EU) u situaciji kada to pitanje već izričito nije stavljeno pod nadležnost skupštine samom Uredbom. Samom Uredbom i zakonima predviđeno je najmanje jednom godišnje sastajanje skupštine, uz mogućnost i vanrednih sjednica. Na jednak način je riješeno i pitanje kvoruma te donošenja odluka: kvorum čine dioničari koji posjeduju više od 50% dionica s pravom glasa (član 57. Uredbe, odnosno član 236. Zakona o privrednim društvima F BiH i član 283. Zakona o privrednim društvima RS-a), a odluke se donose običnom većinom, osim u iznimnim situacijama kada je potrebna dvotrećinska većina (član 284. Zakona o privrednim društvima RS-a i član 236. Zakona o privrednim društvima F BiH, dok se u Uredbi navodi konkretna situacija u kojoj je potrebna dvotrećinska većina prisutnih dioničara, a to je donošenje izmjena i dopuna statuta SE, mada se člankom 57. Uredbe navodi da će se postupiti prema nacionalnim propisima ukoliko oni predviđaju i veću većinu za izglasavanje određene odluke).

Pored osnovnih imovinskih prava predviđenih Uredbom i zakonima u Bosni i Hercegovini, predviđaju se i upravna prava koja su ujedno i instrumenti zaštite dioničara u preduzeću. Sudjelovanjem u radu skupštine, u smislu donošenja odluka, sazivanja

skupštine, predlaganje dnevnog reda, predlaganja izmjena dnevnog reda, informiranjem o radu dioničkog društva, predlaganjem i imenovanjem članova nadzornog odbora i odbora za reviziju (Dautbašić, 2004:24), dioničari omogućavaju uspješnije poslovanje preduzeća, te veći profit, kao i dividende, a jednaka prava predviđena su i Uredbom o SE, članom 227. Zakona o privrednim društvima F BiH predviđen je dvoslojni sistem uprave, odnosno, postojanje nadzornog i upravnog odbora, dok se u RS-u predviđa jednak sistem uprave, s nešto drugačijim nazivima: upravni odbor (koji ima nadzornu funkciju) i izvršni odbor. Kao što je predviđeno i član 40. stav 2. Uredbe, članovi nadzornog odbora su imenovani od strane skupštine dioničara, a na jednak način je ovo pitanje riješeno i u Bosni i Hercegovini (član 250. Zakona o privrednim društvima F BiH, odnosno, član 300. Zakona o privrednim društvima RS-a).

Interesantno je napomenuti i to da se novim Zakonom o privrednim društvima RS-a predviđa i obaveza upravnog odbora da formira dvije komisije koje će pomoći u izvršavanju obaveza upravnog odbora, dok isto nije predviđeno Zakonom o privrednim društvima F BiH. To su komisija za imenovanje i komisija za naknade (član 308. Zakona o privrednim društvima RS-a), što je danas uobičajena praksa u poslovanju privrednih društava u EU da putem osnivanja posebnih komisija olakšaju rad članova uprave koji vrše nadzor nad poslovanjem preduzeća. Dakle, po ovom pitanju nije izvršeno usklađivanje entitetskih zakona o privrednim društvima, kao niti potpuno usklađivanje s komunitarnim propisima. Kao što je regulirano Uredbom, članove upravnog odbora u F BiH, odnosno članove izvršnog odbora u RS-u, imenuju i razrješavaju funkcije nadzorni odbor u F BiH (član 265. Zakona o privrednim društvima F BiH), odnosno upravni odbor u RS-u (član 308. stav 4. Zakona o privrednim društvima RS-a).

Osnovna obaveza upravnog odbora u F BiH, odnosno izvršnog odbora u RS-u, svakodnevno je poslovanje preduzeća, odnosno donošenje odluka o svakodnevnom poslovanju preduzeća, što je takođe predviđeno kao osnovna obaveza upravnog odbora SE. Posebno je od značaja naglasiti da je predviđena solidarna odgovornost i Uredbom i zakonima o privrednim društvima u Bosne i Hercegovine članova uprave u slučaju nanošenja privrednom društvu uslijed neizvršavanja ili neurednog izvršavanja svojih obaveza (član 51. Uredbe u usporedbi sa član 263. Zakona o privrednim društvima F BiH i član 319. Zakona o privrednim društvima RS-a). Takođe postoji i obaveza čuvanja podataka u tajnosti na određeni vremenski rok i nakon što osoba bude razriješena funkcije u upravi (član 49. Uredbe u usporedbi sa članom 38. i članom 39. Zakona o privrednim društvima F BiH i član 38. Zakona o privrednim društvima RS-a).

Kao što je za poslovanje privrednih društava, a samim time i SE od velikog značaja Preporuka u pogledu uloge neovisnih članova uprave te ostale preporuke koje se odnose na korporativno upravljanje, u Bosni i Hercegovini su takođe doneseni standardi o organima dioničkih društava, kojima se nastoji olakšati i poboljšati izvršavanje njihovih obveza. U toku 2002. godine u F BiH kao i u RS-u, Komisija za vrijednosne papire dobila je ovlaštenje za utvrđivanje standarda upravljanja dioničkim društvima, čiji je cilj unaprijeđenje korporativnog upravljanja, u smislu jačanja prava dioničara, prava i obaveza članova uprave. Potrebno je napomenuti i to da su ovi standardi doneseni od strane neprivatno-pravnog tijela i da su nepravno karaktera (Rajčević, 2007:446), ali iako u najvećoj mjeri sadrže preporuke, ipak imaju i odredbe koje su obavezujućeg karaktera, a koje imaju osnovu u zakonima te time ispunjavaju svoj cilj – dopunu postojećih obveznih zakonskih propisa.

Dionička društva nisu obavezna prihvatiti ih i primjenjivati, ali u tom slučaju moraju dati obavezno obrazloženje o neprihvatanju standarda. Ovo je inače uobičajena praksa u EU u pogledu pravno neobvezujućih akata kao što su preporuke, a kojima se nastoji uskladiti praksa u različitim državama članicama. I u ovom pogledu Bosna i Hercegovina je otišla još jedan korak bliže EU, uspostavljajući jednake standarde korporativnog upravljanja na unutrašnjem tržištu. S obzirom na činjenicu da je Uredbom dosta oskudno regulirano i pitanje prestanka postojanja SE, gdje se upućuje na primjenu nacionalnih zakonodavstava, odredbe o prestanku postojanja dioničkih društava primjenjivat će se i u ovoj situaciji na SE (član 72. i 73 Zakona o privrednim društvima F BiH i član 336. Zakona o privrednim društvima RS-a).

4. ZAKLJUČAK

Opravdano je zaključiti na osnovi prikazanih prednosti i budućih promjena, da je evropsko društvo efikasan instrument razvoja jedinstvenosti evropskog tržišta, te kao takvo potiče povećanje konkurentnosti nadnacionalnih preduzeća iz Evropske Unije na svjetskom tržištu. Stoga je usklađivanje propisa u Bosni i Hercegovini kojima se regulira pravo privrednih društava prvi korak prema stvaranju odgovarajućih uvjeta za osnivanje i poslovanje evropskih društava i na bosanskohercegovačkom tržištu nakon što Bosna i Hercegovina postane punopravna država članica, što će rezultirati kako povoljnijim položajem domaćih preduzeća na unutrašnjem tržištu EU, tako i povećanjem investicijskog kapitala od strane inostranih preduzeća.

Donošenjem novog Zakona o privrednim društvima u RS-u, te izmjenama i dopunama postojećeg Zakona o privrednim društvima u F BiH, u jednom dijelu uspješno se uskladilo bh. zakonodavstvom sa smjernicama o pravu privrednih društava komunitarnog prava.

Evropsko pravo društava danas čini 9 smjernica i 1 uredba kojima se uređuju pojedina pitanja prava društava. Brojni su prijedlozi novih smjernica i uredbi, kao i prijedlozi izmjena i dopuna postojećih pravnih instrumenata.

U posljednje je vrijeme osobito živa zakonodavna aktivnost na usvajanju Trinaeste smjernice o preuzimanju dioničkih društava. Posebno značenje imaju različite ekspertne grupe kojima je cilj pojednostavljenje odredbi postojećih te predlaganje novih pravnih instrumenata evropskog prava društava. Pritom se u obzir uzimaju savremene tendencije u razvoju prava društava, a osobito utjecaj berzanskog prava na pravo društava i primjena informatičke tehnologije. Zakonodavnom uređenju se pristupa fleksibilnije radi uspostave unutarnjeg tržišta.

Cilj je Bosne i Hercegovine postati punopravnim članom Evropske unije. Jedan od zadataka koji se postavljaju pred nju je i usklađivanje nacionalnog pravnog poretka sa *acquis communautaire*. U postizanju tog zadatka moguće je slijediti i primjere nekih nama susjednih država koje su kandidati za prvi krug proširenja Unije. Pritom se ne smije izgubiti iz vida i stalno usavršavanje postojećeg evropskog prava društava.

LITERATURA

1. Bodiroga – Vukobrat, N. (1999): Harmonizacija prava tranzicijskih zemalja sa europskim zemljama, Sarajevo: Pravna misao.
2. Cenić, S. (2008): Bosanskohercegovačka privreda – mogući pokretač ili faktor blokada u procesu evropskih integracija, Sarajevo: Fondacija Heinrich Böll.
3. Dautbašić, S. (2004): Funkcionisanje i organi dioničkog društva, Sarajevo: Pravna misao.
4. Grubešić, I. (2009): Usklađenost pravnih propisa o dioničkim društvima u Bosni i Hercegovini s uredbom o Statutu evropskog društva u svjetlu izmjena nacionalnog zakonodavstva o trgovačkim društvima, Sarajevo: Centar za politološka istraživanja.
5. Horak, H., Dumančić, K. (2007): Europsko društvo societas europea kao novost u hrvatskom pravu, Zagreb: Zbornik radova Ekonomskog fakulteta
6. Jurić, D. (2008), Europsko pravo društava, Rijeka: Pravni fakultet.
7. Komisija Evropskih zajednica (2009): Bijela knjiga Evropske Unije – jedinstveni ekonomski prostor, http://www.dei.gov.ba/bih_i_eu/najvazniji_dokumenti.
8. Osnivanje europskog društva (SE), https://europa.eu/youreurope/business/running-business/developing-business/setting-up-european-company/index_hr.htm.
9. Rajčević, M. (2007): Pojam i priroda korporativnog upravljanja, Sarajevo: Pravna riječ.
10. Smjernica broj 2001/86/EC, <https://eur-lex.europa.eu/summary/HR/126016>.
11. Sudžuka, E., Pločo, M. (2016): Europeizacija bosanskohercegovačkog prava društava u uslovima nepostojanja jedinstvenog pravnog i ekonomskog okruženja, Split: Pravni fakultet.
12. Uredba broj 2157/2001, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR.pdf>
13. Zakon o privrednim društvima Federacije BiH, („Službene novine F BiH“ broj: 81/15) <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-privrednim-drustvima-Federacije.pdf>.
14. Zakon o privrednim društvima RS, („Službeni glasnik RS“ broj: 100/17), <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-privrednim-drustvima-RS.pdf>.